Aadel, kirik ja sõjaväejuhid, nähes ette oma eesõiguste ja tegevusvabaduste piiramist, hakkasid selle vastu sepitsema reaktsioonilist komplotti. Algul püüti nende reaktsiooniliste gruppide juhtide poolt võita keskerakondade poolehoidu rahvusliku diktatuurvalitsuse loomiseks, aga kui need katsed ei õnnestunud, hakati võrdlemisi avalikult valmistuma parempoolsele riigipöördele. Selle ähvarduse paiskas parlamendis täie rõhuga monarhistide juht Calvo Sotelo. Kui mõned päevad hiljem pahempoolsete äärmuslaste poolt Calvo Sotelo tapeti, oli sellega antud nagu signaal avalikuks võitluseks. 17. juulil puhkes mäss kõigis Hispaania suuremate linnade garnisonides, mis suuremas osas lämmatati, kuid Marokos, Sevillas, Burgoses, Valladolidis ja veel mõnes paigas jättis võimu mässajate kätte.

Juhtiv osa mässus jäi kindral Franco poolt juhitava Maroko võõrasteleegioni kätte, kes, nagu selgub, võõraste võimude kaasabil hakkas oma vägesid toimetama Hispaaniasse ja sealt Portugali piiri kaudu, kust ta leidis rikkalikku toetust, tungima põhja poole, et leida ühendust seal opereerivate kindral Mola vägedega ja luua ühist rinnet Madridi valitsuse vastu. Badojoz'i vallutamisega 14. augustil saavutatigi see eesmärk ja siitpeale jätkub pealetung Madridile, mis kuni aasta lõpuni ei andnud veel otsustavaid tagajärgi.

Vahepeal mässuliste poolt kujundatud Burgose valitsuse juhiks nimetatud kindral Franco raskus seisneb selles, et ta ei saa teostada temasse vaenuliselt suhtuvate laiemate rahvakihtide hulgas mobilisatsiooni ja on sunnitud seepärast peamiselt läbi ajama marokolastega ja saksa ja itaalia abivägedega, Madridi valitsuse nõrkus jällegi selles, et tal puudub õpetatud sõjaväelaste kaader. Nii üht kui teist poolt näeme seega

Eesti kroonika 1936, lk. 10